

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Edewallestraat 94 (Kortemark, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017K55

Februari 2018

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.2 Onderzoeksopdracht	7
1.2.1 Onderzoekskader	7
1.2.2 Juridische context	7
1.2.3 Randvoorwaarden	7
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	8
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	10
1.2.6.1 Methode	10
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	10
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	10
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	10
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	11
1.3 Assessmentrapport	12
1.3.1 Ruimtelijke situering	12
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	13
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	14
1.3.2.2 Geologie	15
1.3.2.2.1 Tertiair	15
1.3.2.2.2 Quartair	16
1.3.2.3 Bodem	17
1.3.2.3.1 Bodemtypes	17
1.3.2.3.2 Bodemerosie	18
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	19
1.3.2.5 Hydrografie	21
1.3.3 Gekende archeologische waarden	22
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	22
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	22
1.3.3.1.2 Historische kaarten	23
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	25
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	29

1.3.3.3 *Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader **Fout!***
Bladwijzer niet gedefinieerd.

1.4 **Synthese****34**

1.4.1.1 *Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed*34

Deel 2: Bibliografie..... **35**

Deel 3: Bijlagen..... **36**

FIGURENLIJST (2017K55)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 3: Funderingsplan van de geplande ontwikkeling (Bron: Opdrachtgever).	9
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).	12
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	24
Figuur 16: Projectgebied bij benadering weergegeven (in geel) op de loopgravenkaart, mei 1917 (Bron: Memory Maps - 20-20NE-2A-070517).	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	26
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

TABELLENLIJST (2017K55)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	13
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	25
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.	29

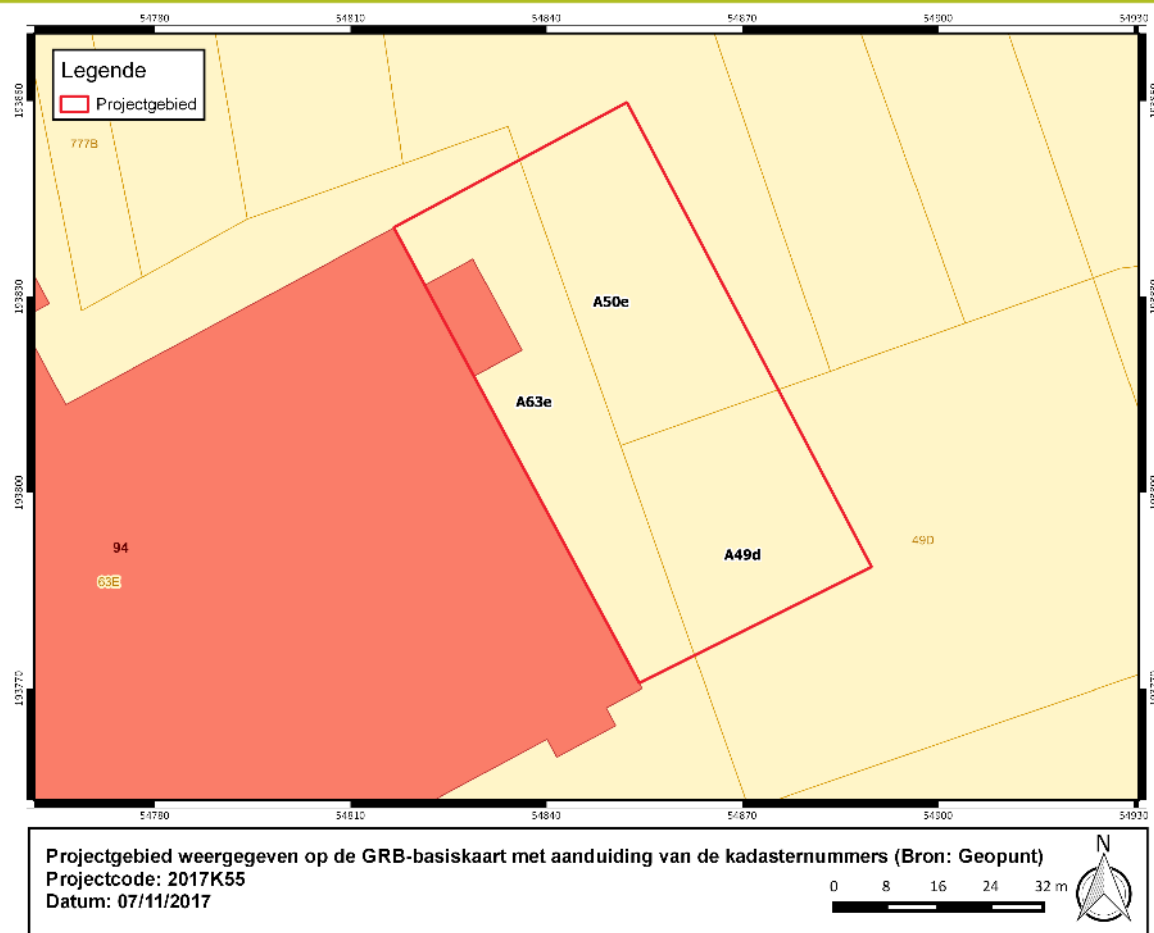
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

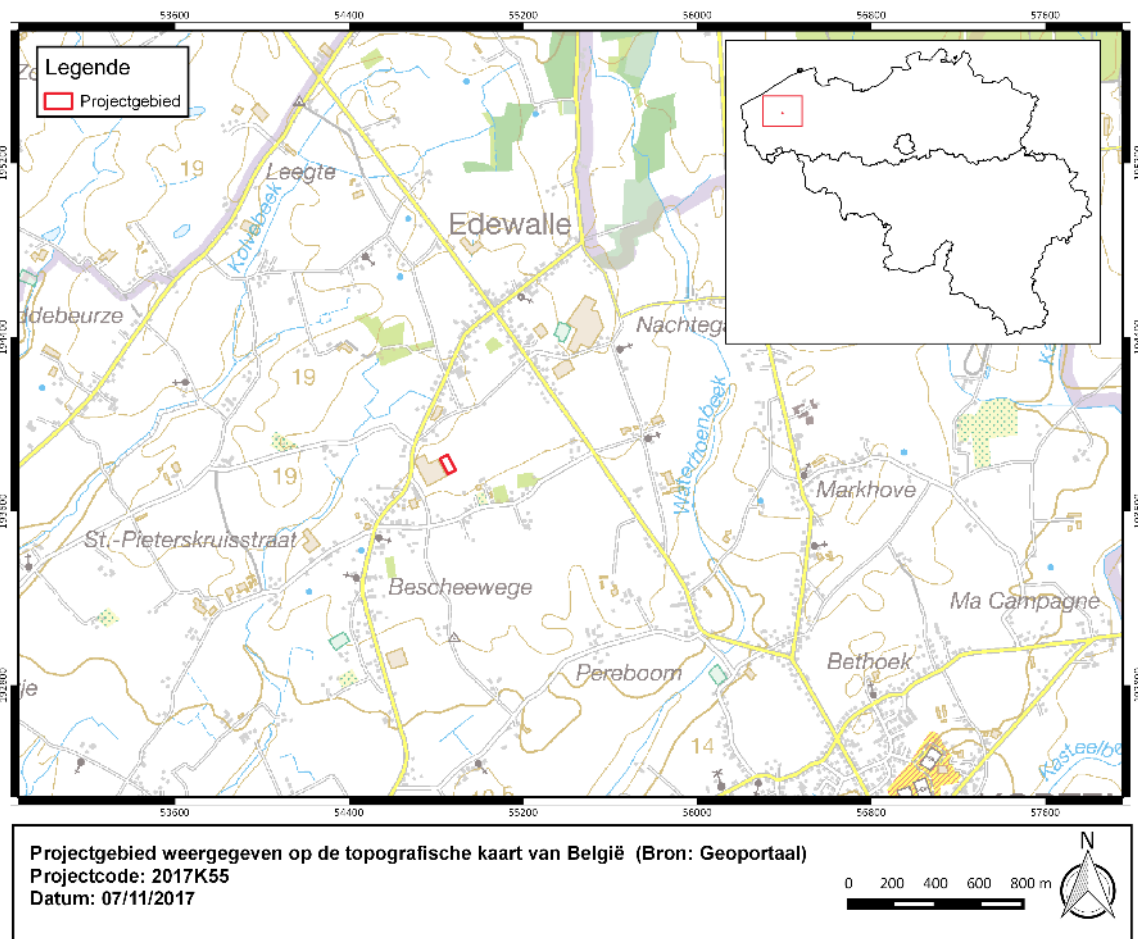
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Kortemark
	Deelgemeente	Handzame
	Postcode	8610
	Adres	Edewallestraat 94 8610 Kortemark
	Toponiem	Edewallestraat 94
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 54780 Y _{min} = 193766 X _{max} = 54921 Y _{max} = 193864
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Kortemark, Afdeling 1, Sectie A, 50, 63 ^e , 49d Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een uitbreiding van een bestaande winkelruimte met magazijnen en kantoren. Het projectgebied wordt in deze studie Edewallestraat 94 Kortemark genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Edewallestraat 94 Kortemark. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich op het gewestplan in een zone bestemd als landbouwgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site en noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt. De bodemingreep bedraagt 3173 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. De geplande werken betreffen een uitbreiding van een winkelruimte die op heden in gebruik is. De economische activiteiten van deze winkelruimte kunnen in het gedrang komen bij uitvoering van het onderzoek met ingreep in de bodem. Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Edewallestraat 94 Kortemark werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

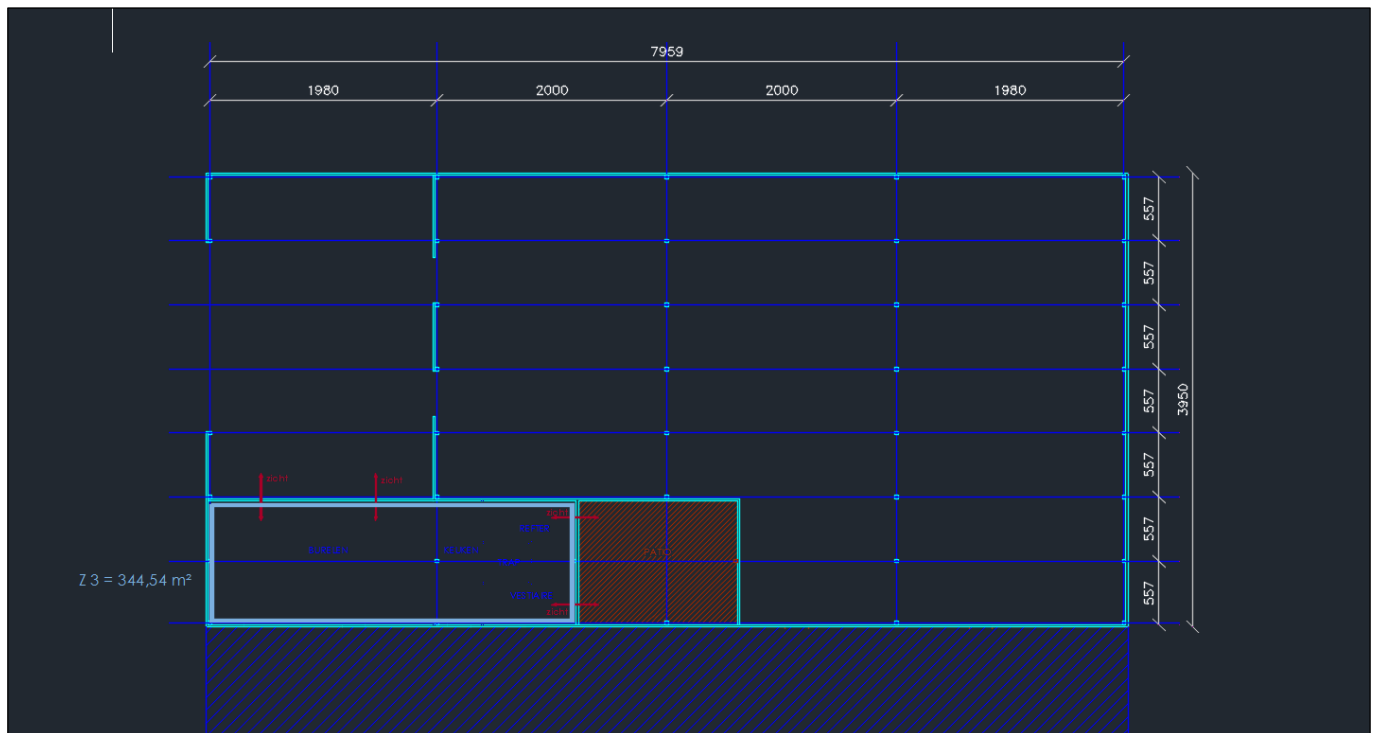
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever plant de uitbreiding van een bestaande winkelruimte ter hoogte van de Edewallestraat 94 te Kortemark.

De totale oppervlakte van deze geplande uitbreiding bedraagt 3173 m². Voor de aanleg van deze uitbreiding wordt 30 centimeter teelaarde weggegraven over de volledige zone. Vervolgens worden er 77 funderingsvoeten van 1 meter op 1 meter voorzien die tot een diepte zullen reiken van 1 meter.

De uitbreiding betreft de aanleg van een aantal kantoren, een overdekte laad- en losruimte, een patio én een magazijn met plaats voor ca. 1677 paletten.

Thans situeert de zone voor uitbreiding zich deels ter hoogte van een verharding en deels ter hoogte van bewerkt landbouwland. Binnen de contour van het onderzoeksterrein situeert zich een open, niet-onderkelderde bouwstructuur.

Figuur 3: Funderingsplan van de geplande ontwikkeling (Bron: Opdrachtgever).

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.3 Assessmentrapport

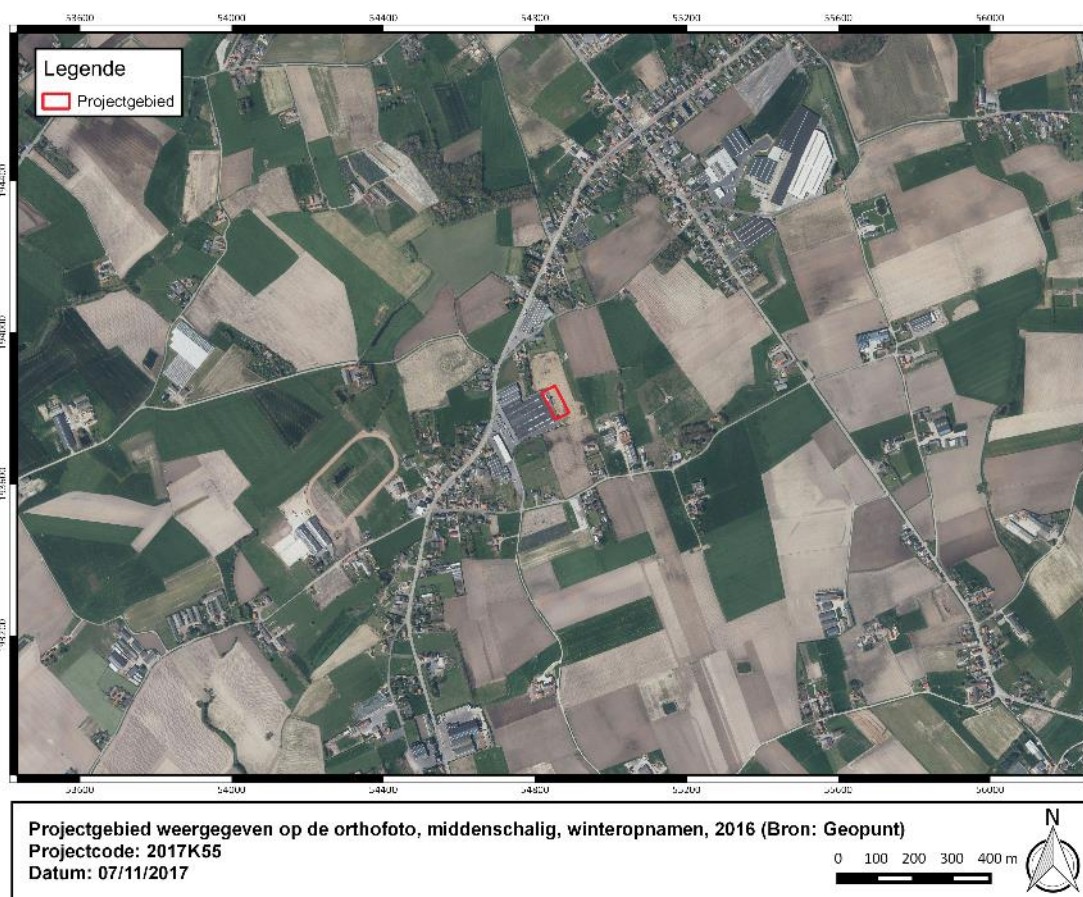
Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen nabij de wijk Edewalle, in Handzame, deelgemeente van Kortemark, in de provincie West-Vlaanderen. Edewalle situeert zich ca. 3 kilometer ten noorden van de dorpskern van Handzame.

Het plangebied is omgeven door bebouwing in het westen, open akkerland in het noorden, oosten en zuiden. De Edewallestraat loopt ca. 120 meter ten westen van het onderzoeksterrein. De Bescheewegestraat loopt ca. 220 meter ten zuiden. De dorpskern van Edewalle en de dorpskern van Handzame situeren zich respectievelijk ca. 750 meter ten noorden en ca. 2,4 kilometer ten zuiden.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

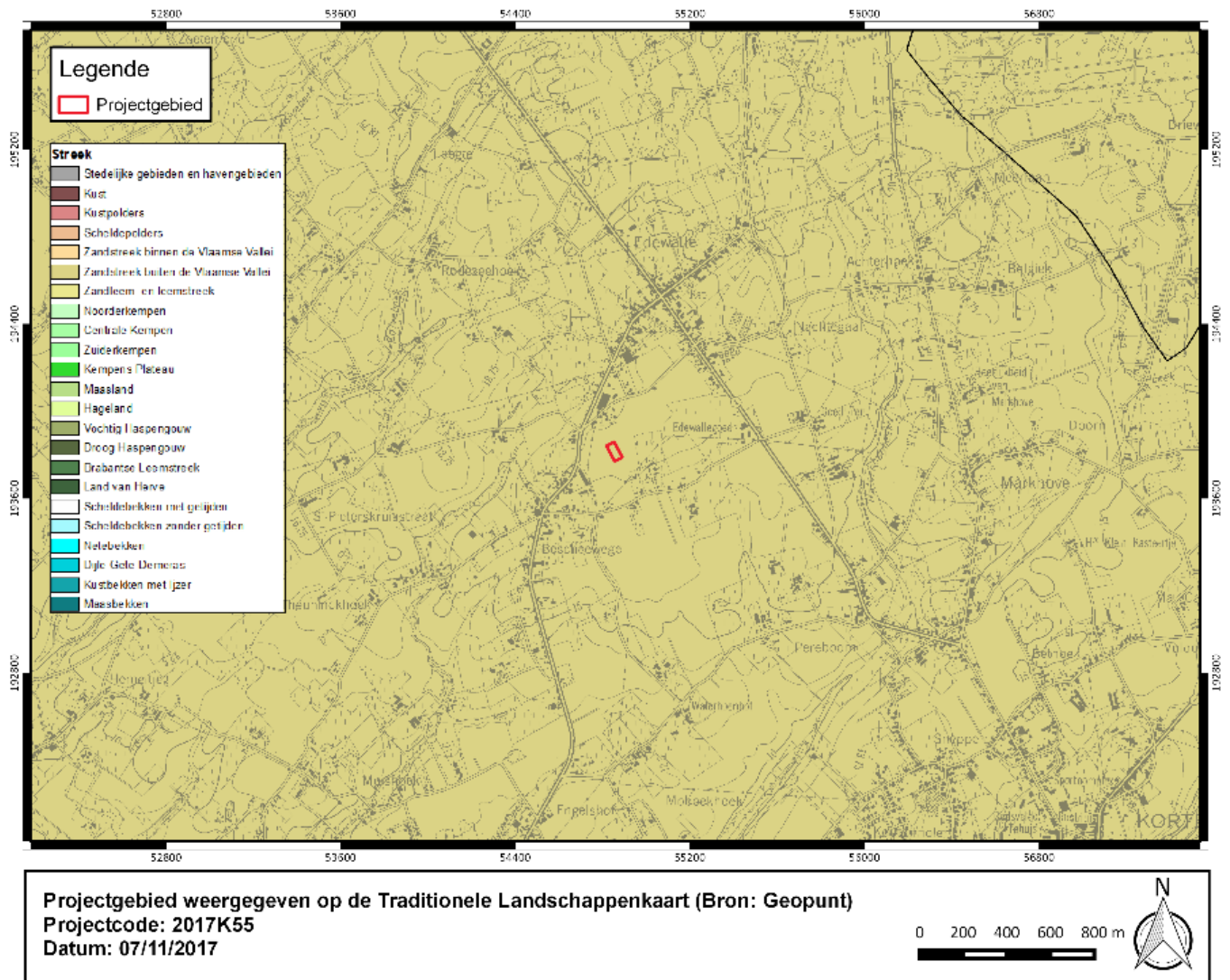
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Egem (Fm. Tielt)
Quartair	Type 1: eolische afzetting
Bodemtypes	Sch
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Hoogte ca. 17,8 m TAW
Hydrografie	IJzerbekken (deelbekken: Handzamevallei) Waterlopen: Strooibeek

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het onderzoeksterrein situeert zich binnen de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei.

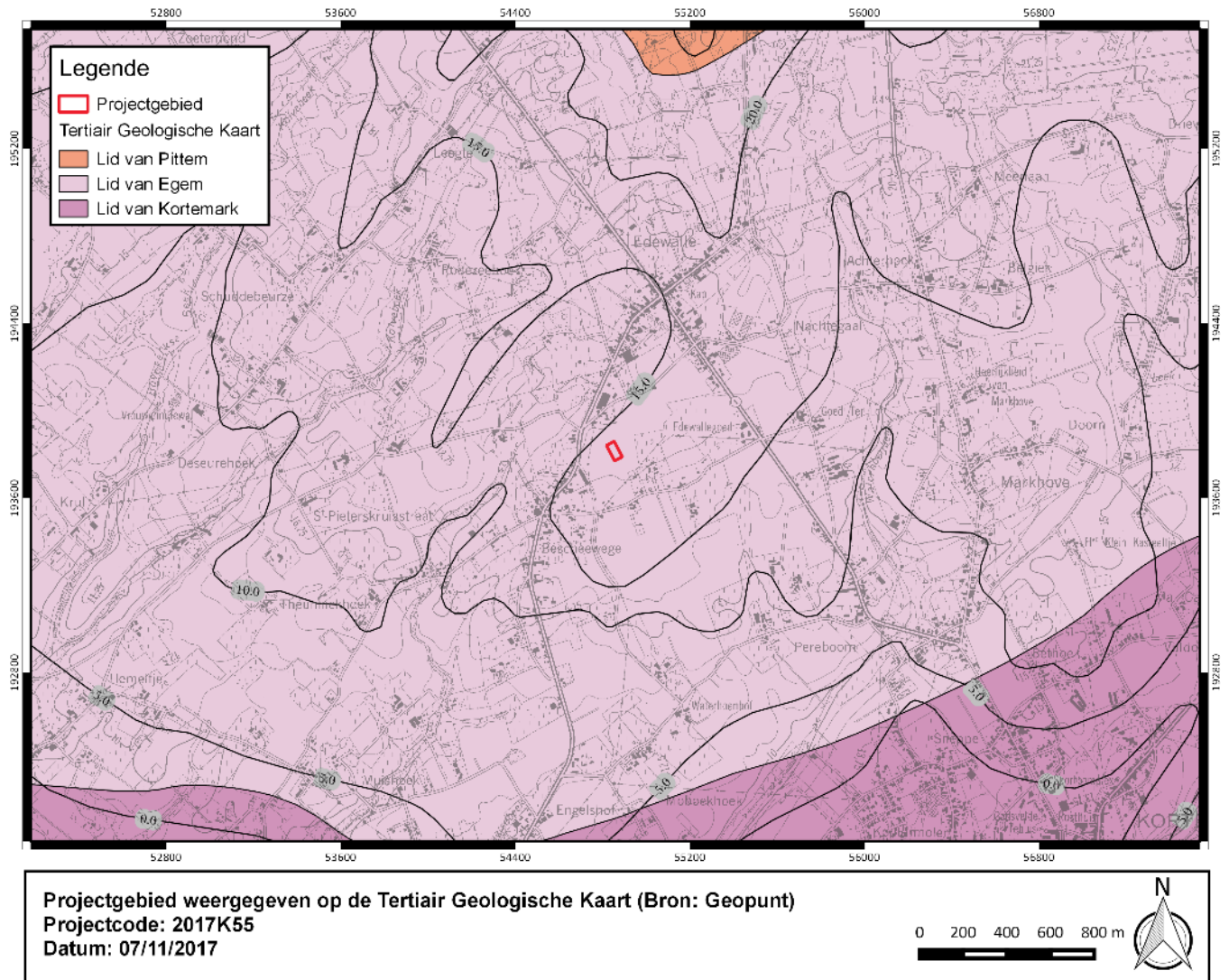
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Egem** (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

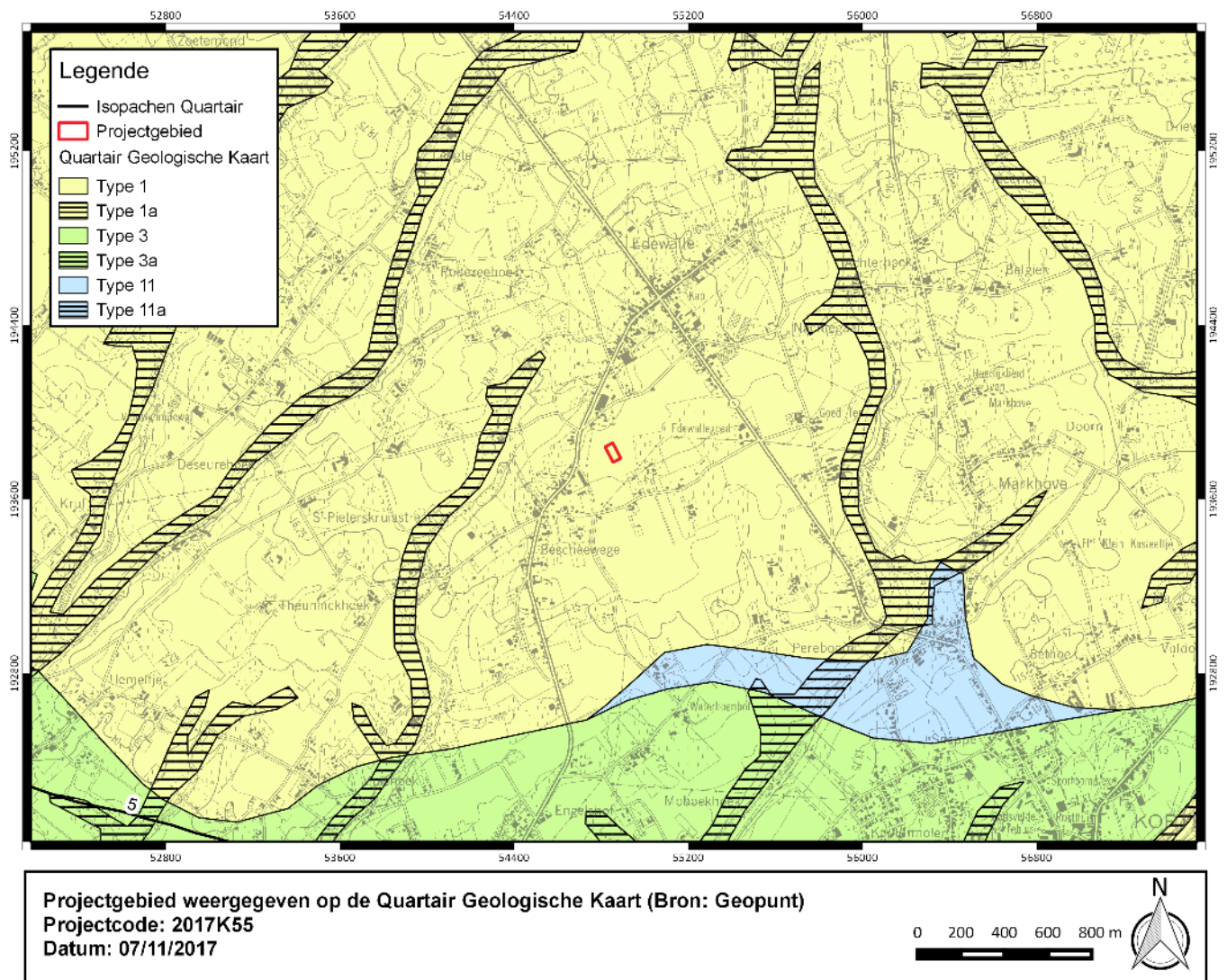
Het **Lid van Egem** bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

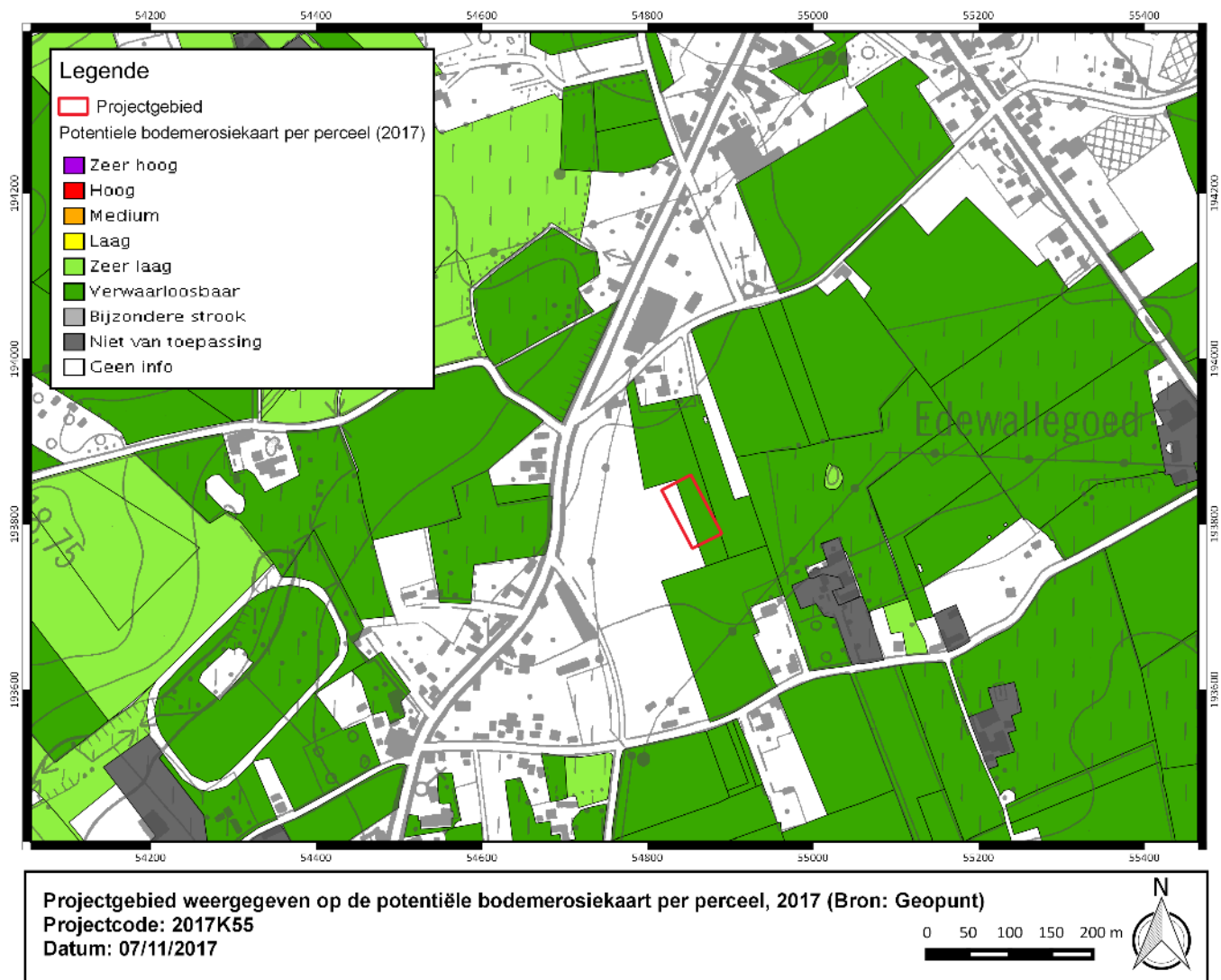
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

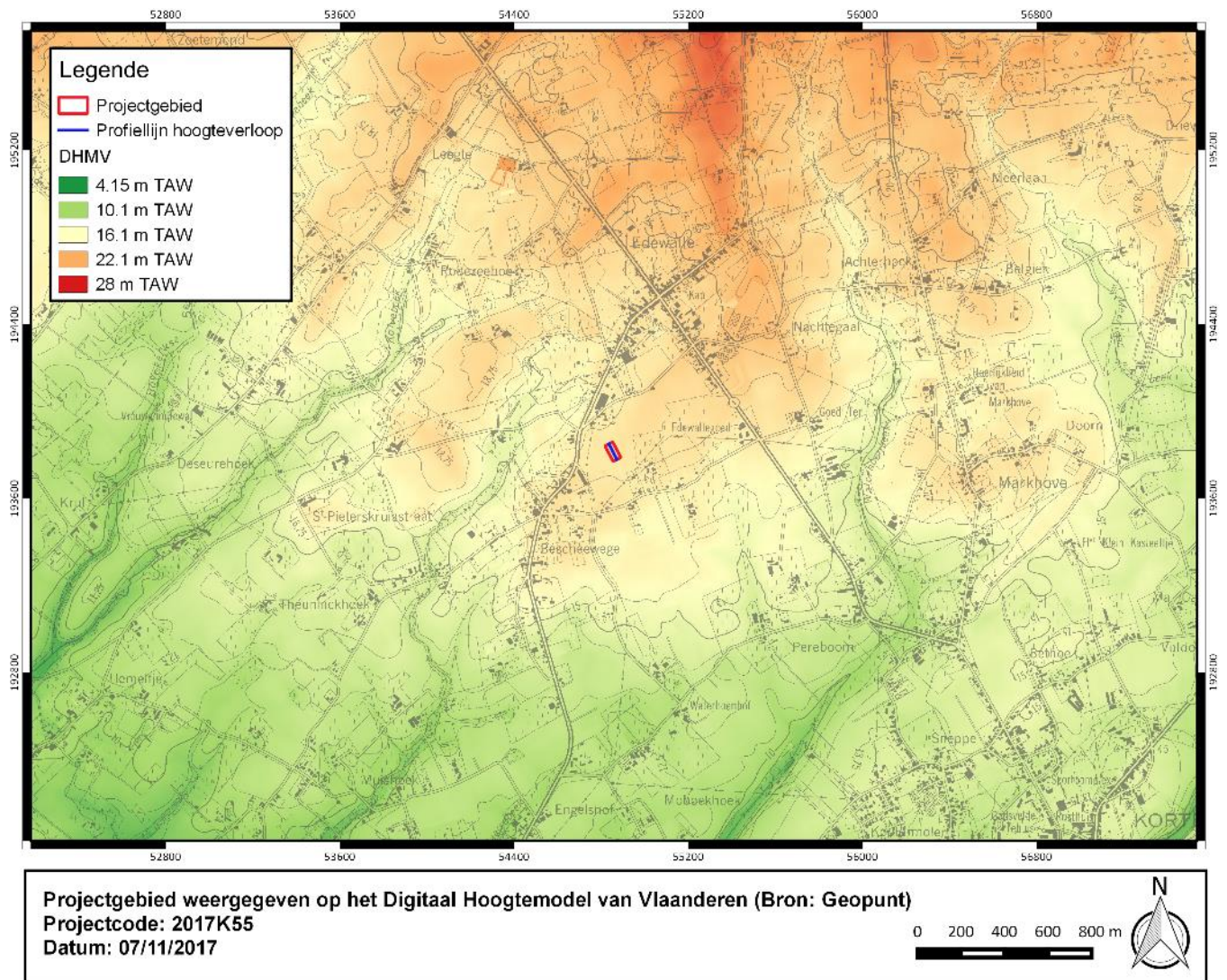
De potentiële bodemerosie is verwaarloosbaar voor het projectgebied.

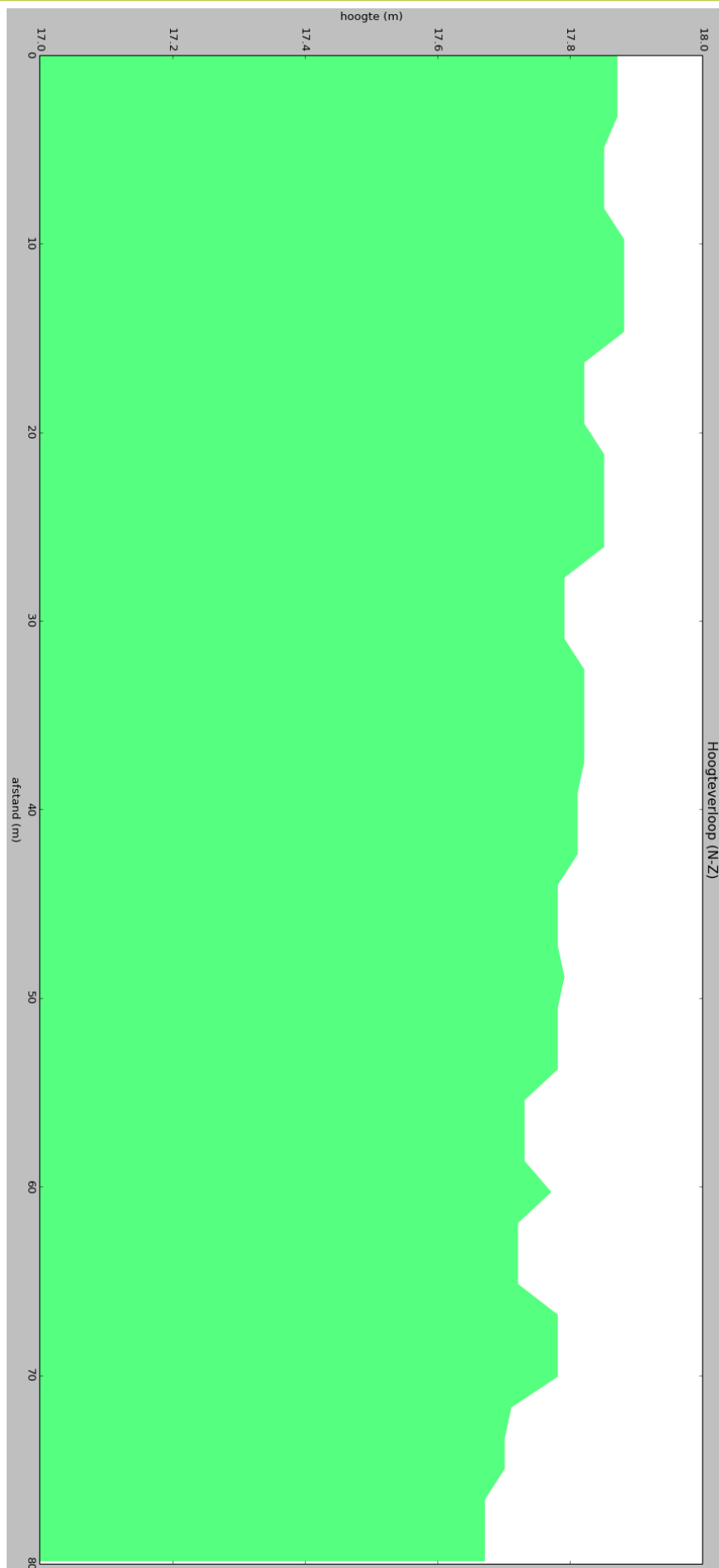
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied is gelegen op een hoogte van ca. 17,8 m TAW en kent een vlak verloop. Ten noorden is een duidelijke zandrug aanwezig veroorzaakt door o.a. het opduikende Tertiair. Het gebied bevindt zich net nog op de uitloper van deze zandrug vlakbij een beekdal gelegen ten westen en de alluviale vlakte ten zuiden.

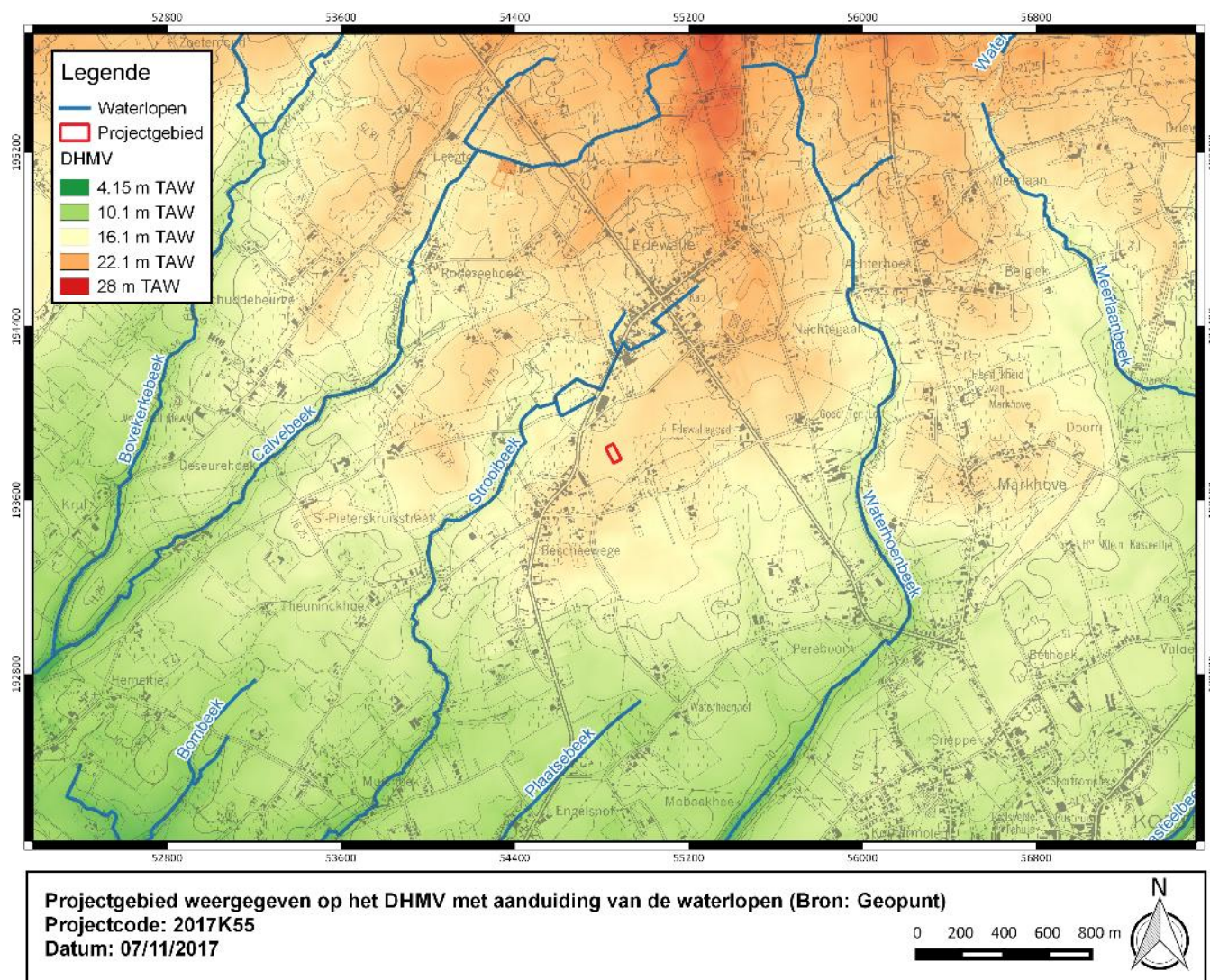
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het IJzerbekken (deelbekken: Handzamevallei). Ten westen stroomt de Strooibeek.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

De eerste vermelding van Handzame is in een akte van 1085 uit het cartularium van de abdij van Ename, waarbij het patronaatschap van de kerk en de parochie Handzame wordt opgedragen aan de abdij van Ename. Deze abdij speelt mogelijk ook een rol bij de indijking van het gebied. Tevens wordt in 1294 aan de Ijzermonding in Nieuwpoort de sluis naar Nieuwendamme gebouwd, waardoor veel drassige gronden ingepolderd kunnen worden. De laag gelegen gronden in Handzame en omgeving worden immers tot ver in de middeleeuwen overspoeld door zout water, dat via met de zee verbonden geulen in het binnenland wordt gebracht. Veel van deze schorgronden worden in de loop van de middeleeuwen opnieuw toegankelijk door een geleidelijke opslibbing van de geulen. Op veilige droge gronden, veelal in de buurt van water, ontstaan aldus kleine nederzettingen zoals Handzame. In de 11de eeuw bevindt zich in Handzame nog een haventje of losplaats waar middelgrote schepen bij hoogwater kunnen aanleggen. Het gehucht Aarsgat zou hiermee verband houden. De kooplieden voor de jaarmarkt in Torhout varen over de Ijzerekreek naar Handzame en trekken van daaruit te voet naar Torhout. Handzame ontwikkelt zich zo tot een niet onbelangrijke economische speler.

Op het grondgebied van Handzame situeren zich een aantal gehuchten waarvan het gehucht Edewalle het belangrijkste is. Dit bijna-enclave ligt geprangd tussen de grondgebieden van Werken, Koekelare, Torhout en Kortemark. Edewalle sluit aan bij én is eigenlijk de historische opvolger van het gehucht 'Bescheewege'.

Gedurende het Ancien Régime behoort het dorp tot de kasselrij van het Brugse Vrije onder het graafschap Vlaanderen. Het grootste deel van het huidige grondgebied maakt deel uit van het Ambacht Kortemark. De belangrijkste heerlijkheid is de Heerlijkheid Edewalle die bestaat uit 18 achterlenen die zich uitstrekken over het grondgebied van de huidige gemeentes Kortemark, Handzame en Zarren. Edewalle wordt als contribuante heerlijkheid onder het 'Land van Wijnendale' bestuurd door een baljuw en een bank van zeven schepenen. Edewalle is een enclave binnen het Ambacht Kortemark in wordt voor het eerst vermeld in 1274 in het cartularium van de Sint-Pieterskerk van Rijsel.

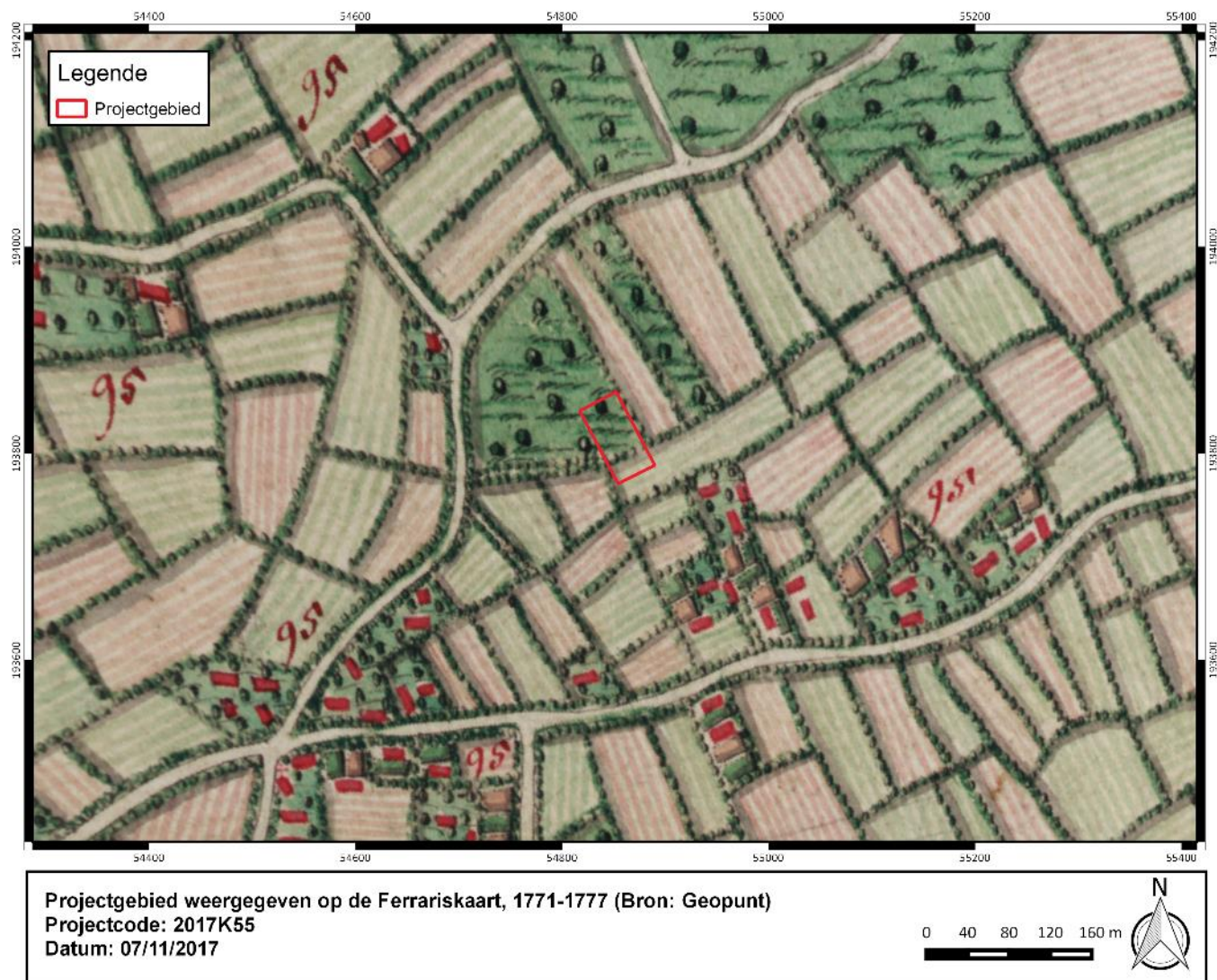
De Duitsers arriveren te Handzame op 19 oktober 1914, waarbij zeventien mensen om het leven worden gebracht. Op 25 maar 1915 wordt het Sint-Jansgesticht in gebruik genomen als 'feldlazarett'. Ook het kloosters van de Zusters van de Heilige Vincentius wordt door de bezetter ingenomen. Tussen 1915 en 1918 wordt een vliegveld opgericht met drie startbanen door de Duitse eenheid 'Flieger Abteilung 19', die dient voor lange-afstandsverkenningen. De nabijheid van het station is voor het vliegveld van strategisch belang. Hierdoor wordt de omgeving van het station op 30 juli 1917 door geallieerde Belgen en Engelsen beschoten waarbij een aantal huizen volledig worden vernield. Twee dagen eerder was het gehucht Amersvelde beschoten in het kader van de voorbereidingen van de Derde Slag om Ieper.

In 1917 worden de bewoners uit hun huizen en uit de gemeente verdreven. De velden zijn omgewoeld tot gevechts- en verdedigingslinies. De "Flandern I-Stellung" loopt van de Handzamevaart over Hooglede en Sleihage (Staden) naar Sint-Pieter op Ledegem. De "Flandern II- Stellung" loopt als hoofdweerstandslijn van Zarren over Westrozebeke (Staden) naar Passendale (Zonnebeke). In het verlengde van de "Flandern I-Stellung" en ten noorden van de uit zijn oevers getreden Handzamevaart (natuurlijke hindernis) loopt de verdedigingslinie "Hindenburglijn" langs de Bombeek tussen Handzame en Werken. Tijdens de Eerste Wereldoorlog is er een Duitse militaire begraafplaats naast de gemeentelijke begraafplaats van Handzame. Het dorp komt verwoest uit WO II.

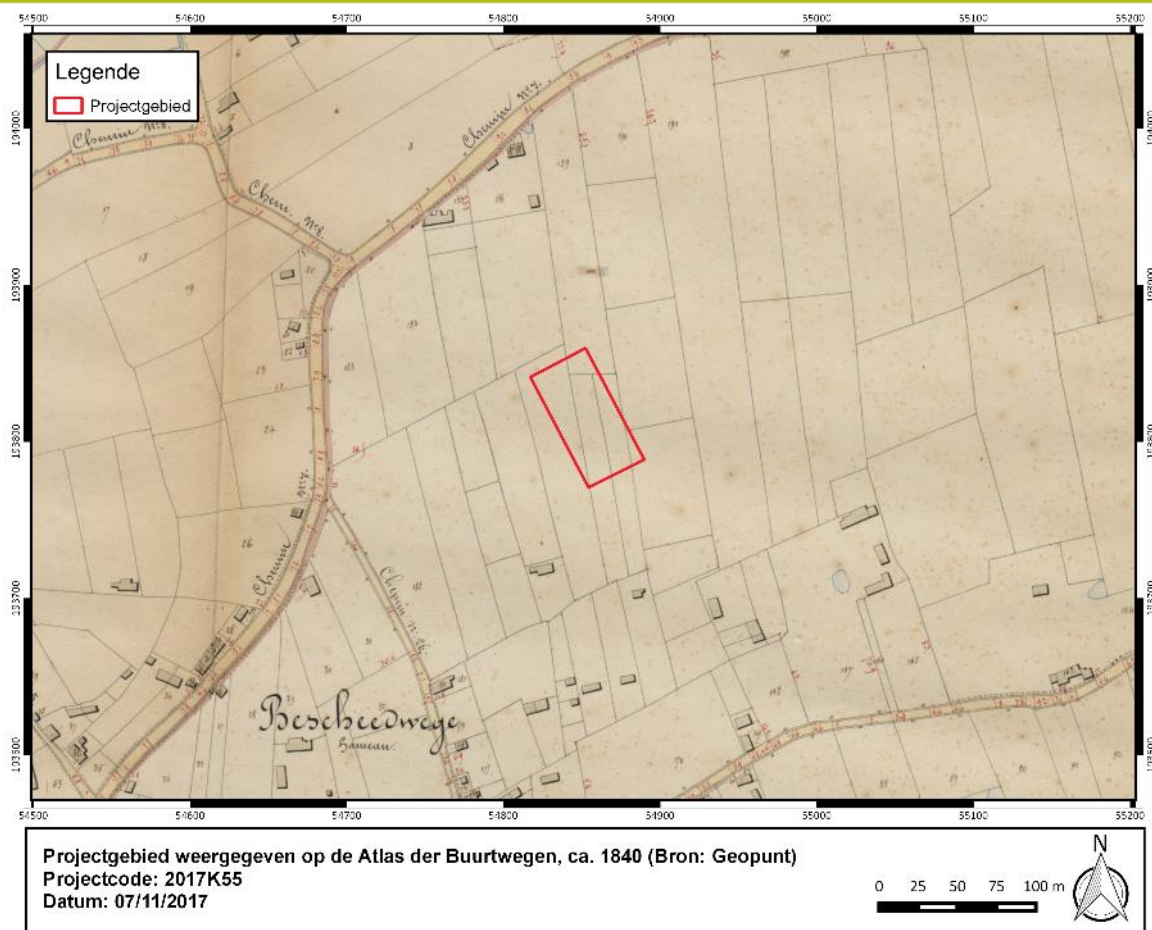
1.3.3.1.2 Historische kaarten

Op de Ferrariskaart staat het onderzoeksterrein grotendeels gekarteerd als met hoogstammen begroeid gebied. Het meest zuidelijk deel van het plangebied is in gebruik als akkerland. De bebouwing concentreert zich ten zuiden van de onderzoekzone, ter hoogte van het gehucht Bescheeweg. Het stratenpatroon op de Ferrariskaart toont reeds veel gelijkenissen met de huidige wegenis. Het verloop van de Edewallestraat en Bescheewegestraat is duidelijk waarneembaar.

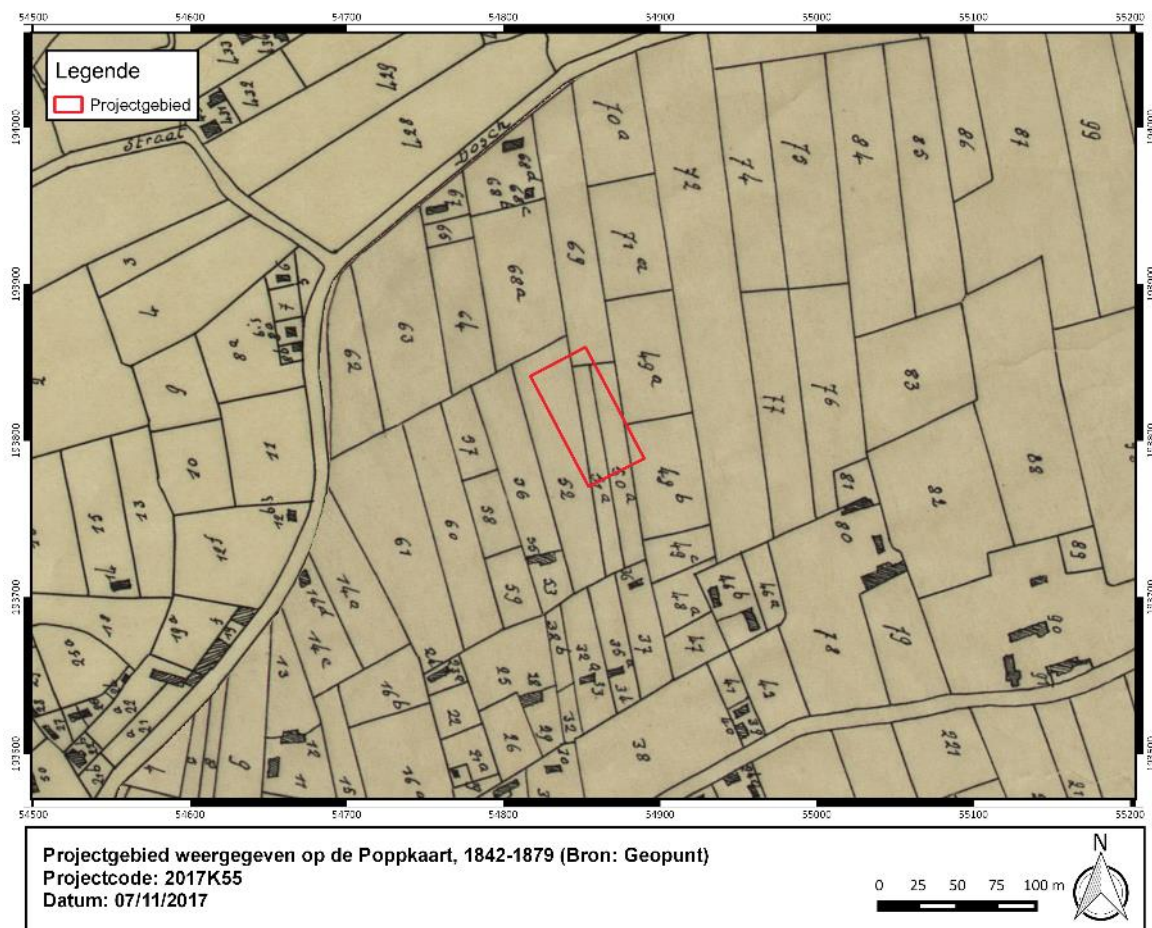
De Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart tonen tevens geen bebouwing binnen de contouren van het plangebied.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

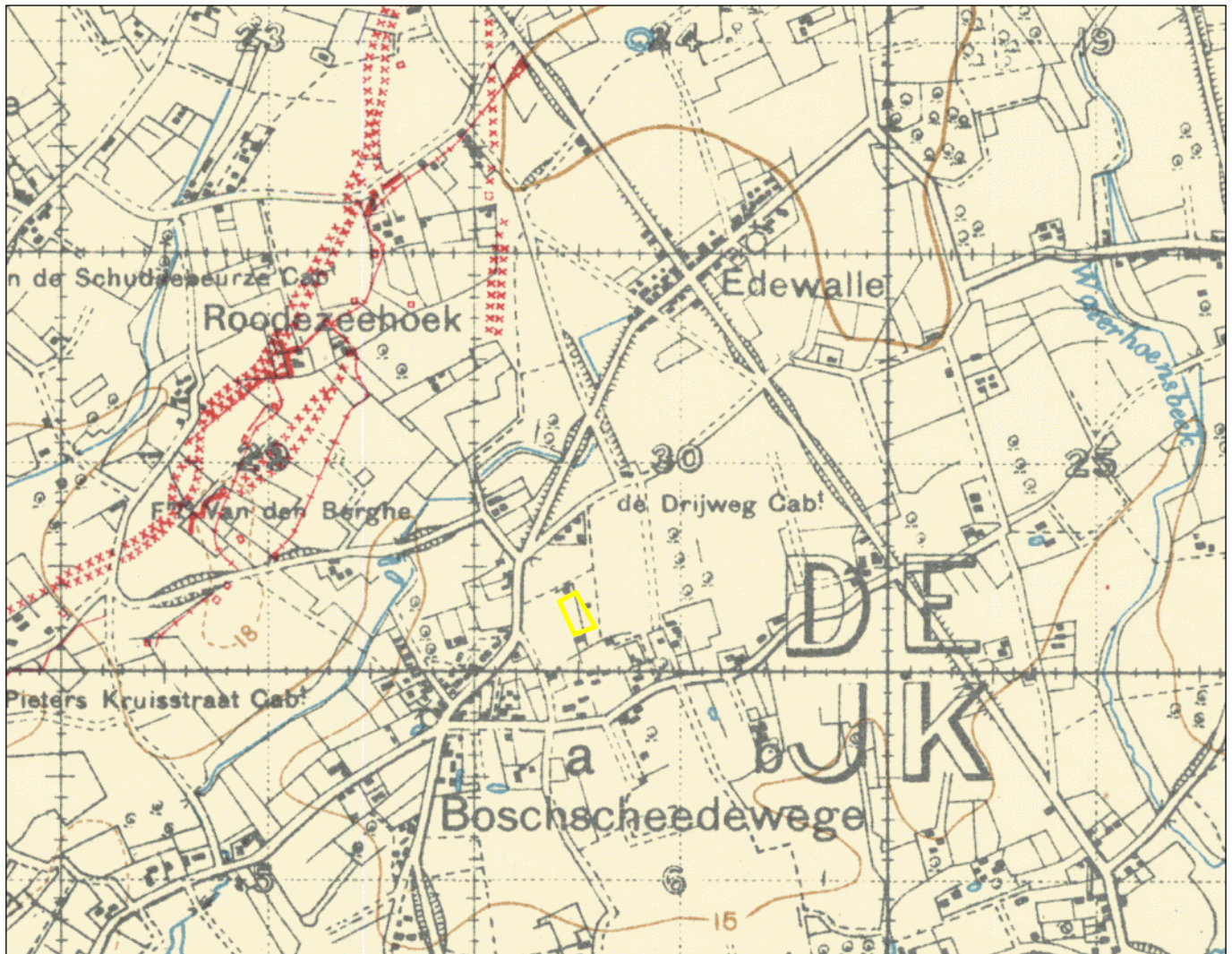

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Er situeren zich geen WO I-relicten binnen de contouren van het plangebied. Ten westen van het onderzoeksterrein loopt een lijne prikkeldraadversperringen.

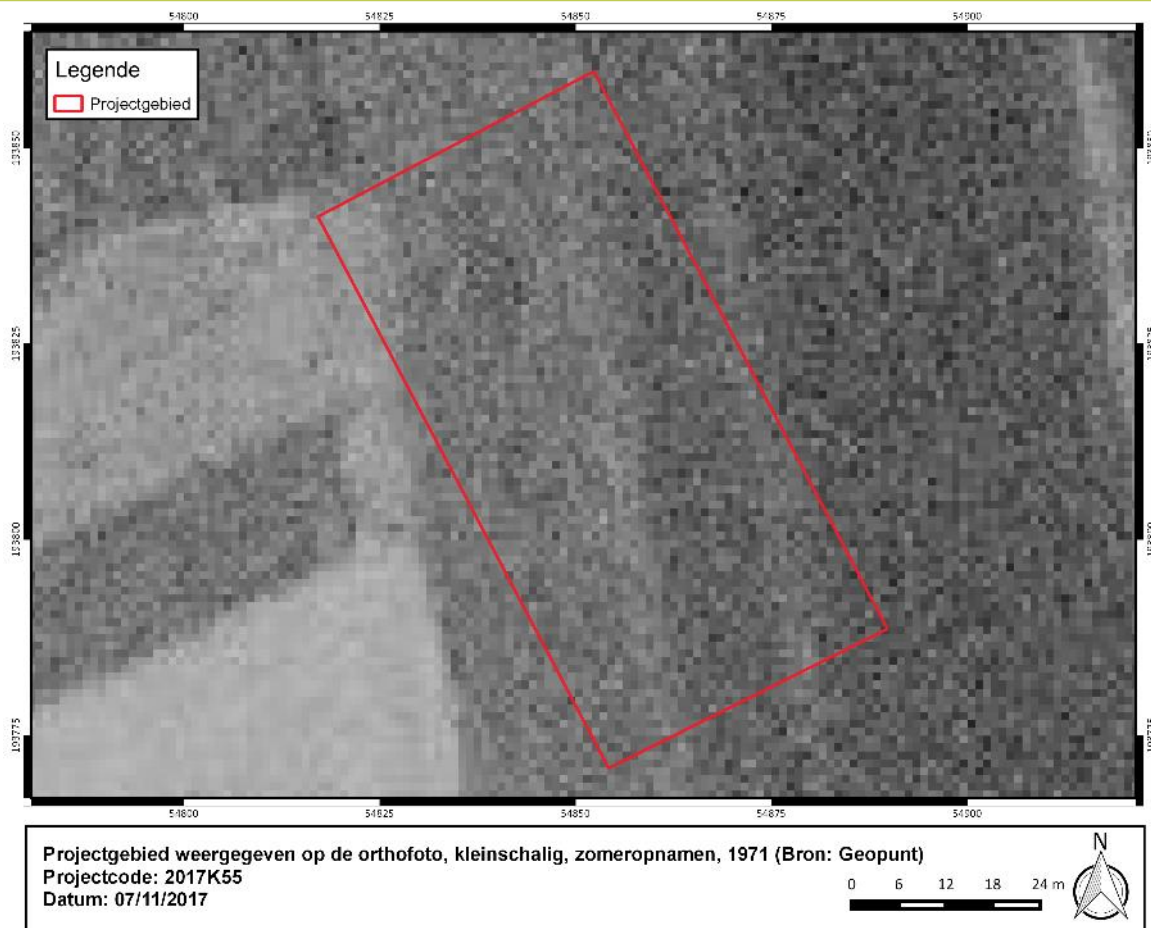
Figuur 16: Projectgebied bij benadering weergegeven (in geel) op de loopgravenkaart, mei 1917 (Bron: Memory Maps - 20-20NE-2A-070517).

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Kaart van Ferraris	1771-1777	Bosgebied (hoogstammen), akkerland
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Geen bebouwing
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Geen bebouwing

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofoto-sequentie toont een duidelijke evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied gedurende de laatste decennia. Op de orthofoto van 1971 is het plangebied integraal in gebruik als akkerland. Op de orthofoto van 1979-1990 is precies ten westen van de locatie het gebouwencomplex van Vermeersch-Deconinck aangelegd met omliggende verharding. Het westelijk deel van het onderzoeksterrein is verhard.

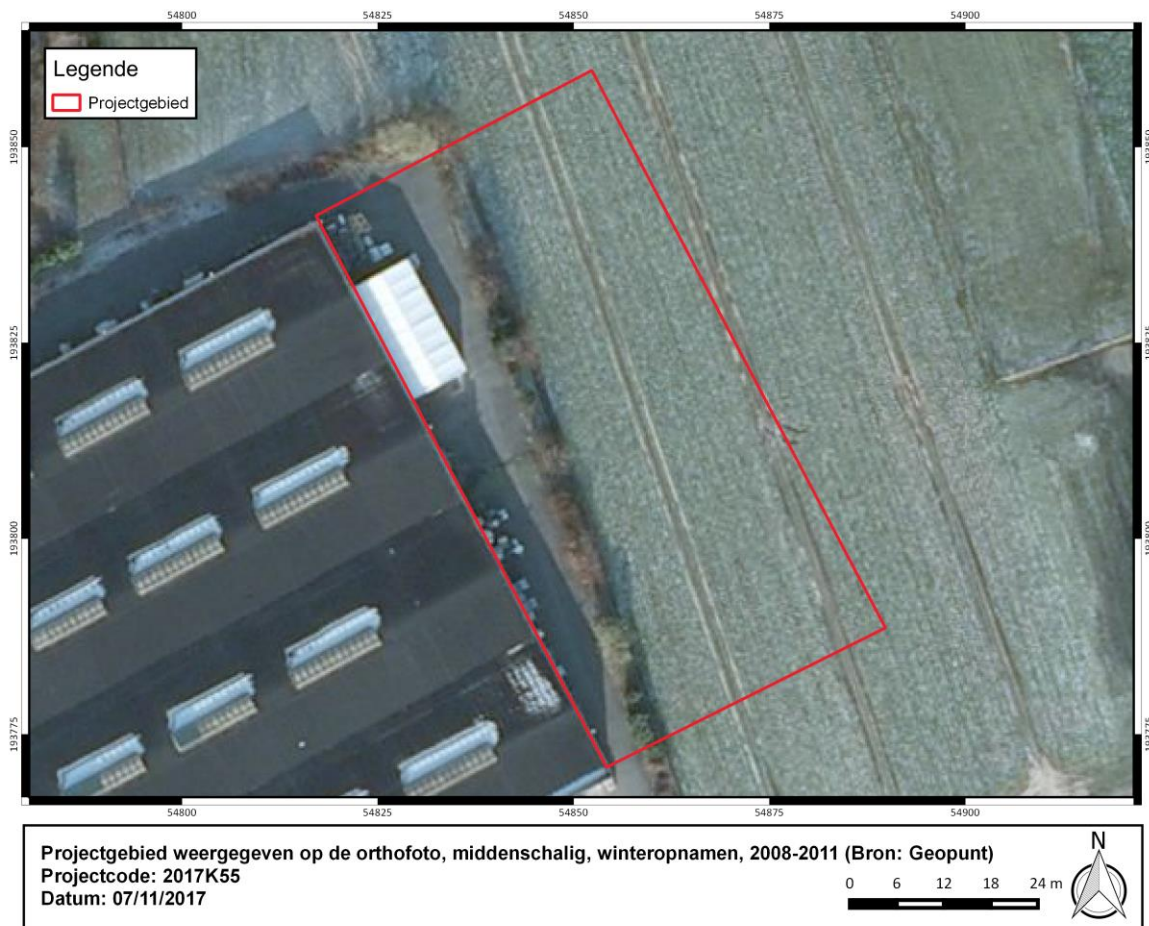
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

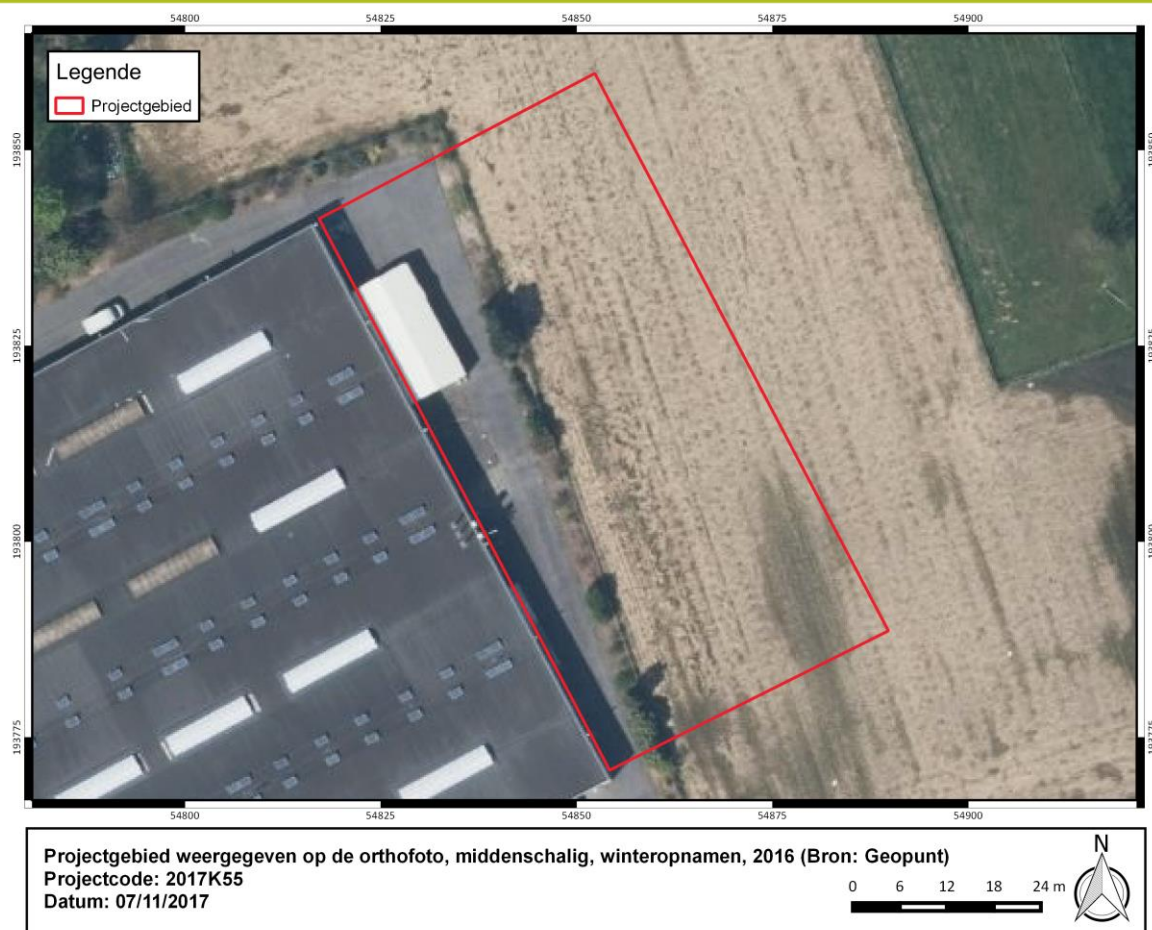
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

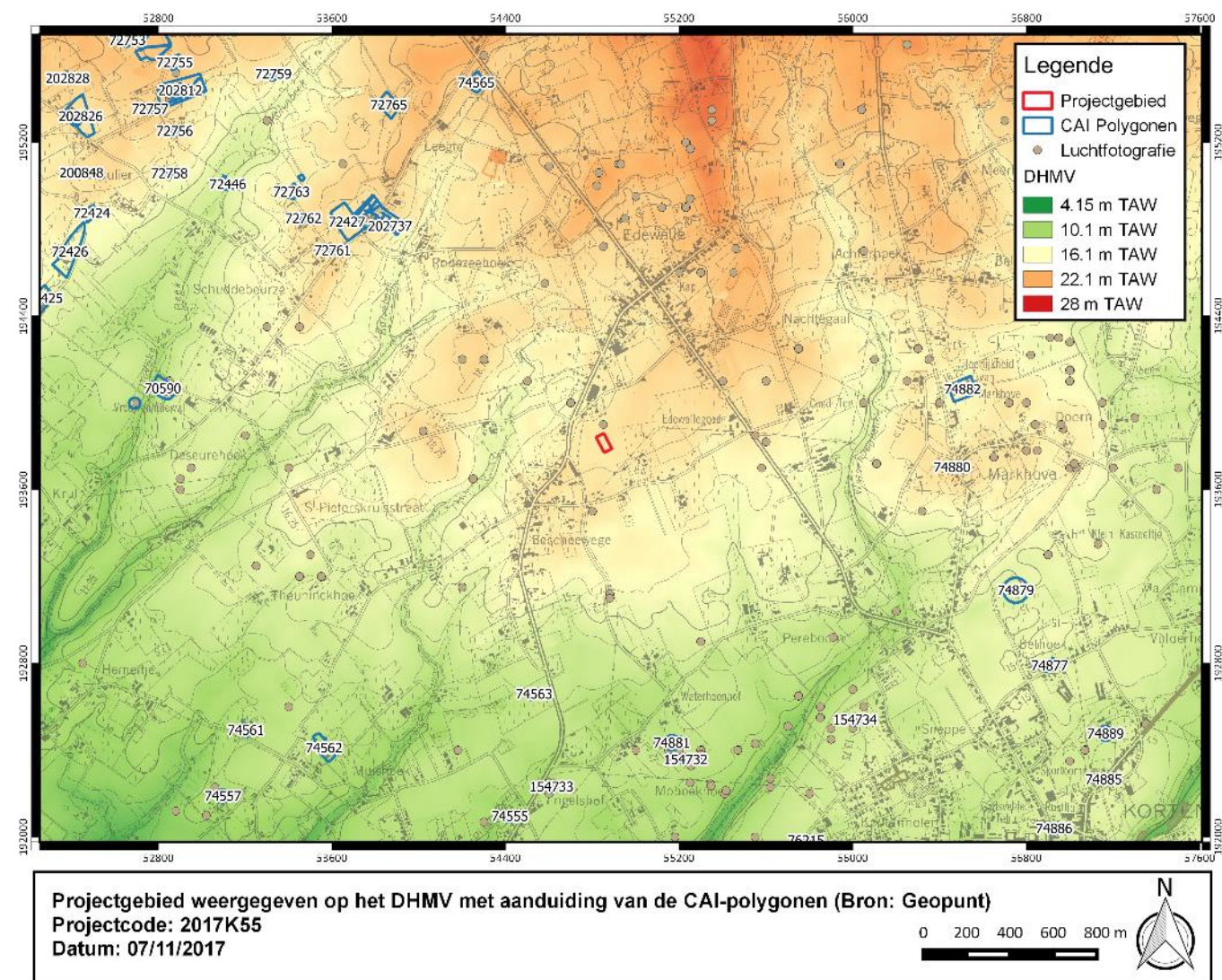

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Op het onderzoeksgebied of in de directe omgeving zijn geen archeologische waarden gekend, ook in de ruime omgeving zijn gekende vindplaatsen schaars. Dit hoeft echter niet te verwonderen gelet het rurale karakter van de regio. In hoofdzaak betreffen de gekende waarden op de Centraal Archeologische Inventaris enerzijds cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht en anderzijds cirkelvormige structuren die opgemerkt zijn dankzij luchtfotografische prospectie.

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	Omschrijving
70590	Indicator cartografie; NK: 15 meter

CAI nummer	Omschrijving
	Vroege middeleeuwen: Motte, zogenaamd "Vrouw Hille Wal", ook gekend als "Rondlopermotte" of "Onze-Lieve-Vrouwmotte". Gelegen in de vallei van de Bovekerkse Beek
72424	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72426	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72427	Controle van werken; NK: 150 meter Onbepaald: Evenwijdig aan de Steenstraat werden een 0,5 m diepe gracht en een haakse greppel aangetroffen. In de vulling kwamen veldsteen en een scherfje Gallo-Romeinse kruikwaar voor. Ten westen van deze gracht tekenden zich zes verspreide paalkuilen af, waarin geen schervenmateriaal werd aangetroffen. Bron: Dewilde, M., Bourgeois, J., Wyffels, F. & Meganck, M. 1997: Naar aanleiding van een gasleiding archeologische vondsten in Koekelare bij de aanleg van een gasvervoerleiding. In: Spaenhiers. Archeologisch-historische kring Koekelare, Jaarboek 1996, p. 17-19
72446	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72753	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72755	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72756	Indicator cartografie; NK: 150 meter Onbepaald: hoeve
72757	Indicator cartografie; NK: 150 meter Onbepaald: hoeve
72758	Indicator cartografie; NK: 150 meter Onbepaald: hoeve
72759	Indicator cartografie; NK: 150 meter Onbepaald: hoeve
72761	Indicator cartografie; NK: 150 meter Onbepaald: molen
72762	Indicator cartografie; NK: 150 meter Onbepaald: hoeve
72763	Indicator cartografie; NK: 150 meter

CAI nummer	Omschrijving
	Late middeleeuwen: site met walgracht
72765	Indicator cartografie; NK: 250 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74555	Indicator cartografie; NK: 250 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74557	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74561	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74562	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74563	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74565	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74877	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74879	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74880	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74881	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74882	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74885	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74886	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74889	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
154732	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter

CAI nummer	Omschrijving
	Onbepaald: circulaire structuur Bron: Bourgeois, J., Meganck, M. & Semey, J. 1998: Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormig structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen, II, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 5, Gent.
154733	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: circulaire structuur Bron: Bourgeois, J., Meganck, M. & Semey, J. 1998: Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormig structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen, II, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 5, Gent.
154734	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: circulaire structuur Bron: Bourgeois, J., Meganck, M. & Semey, J. 1998: Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormig structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen, II, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 5, Gent.
200848	Indicator luchtfotografie (1995); NK: 15 meter Bronstijd: grafcirkel Bron: Luchtfotografisch archief van de Universiteit Gent - vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa.
202737	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: circulaire structuur Bron: Bourgeois, J., Meganck, M. & Semey, J. 1998: Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormig structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen, II, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 5, Gent.
202812	Indicator luchtfotografie; NK: 15 meter Onbepaald: nederzettingssporen Bron: Luchtfotografisch archief van de Universiteit Gent - vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa.
202826	Indicator luchtfotografie; NK: 15 meter Onbepaald: onbepaald Bron: Luchtfotografisch archief van de Universiteit Gent - vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa.
202828	Indicator luchtfotografie; NK: 15 meter Bronstijd: grafheuvel

CAI nummer	Omschrijving
	Bron: Luchtfotografisch archief van de Universiteit Gent - vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa.

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de uitbreiding van haar gebouw aan de Edewallestraat te Edewalle, een gehucht te Handzame, deelgemeente van Kortemark. De uitbreiding omvat een oppervlakte van 3173m² en wordt gefundeerd op 77 sokkels van 1m3. Het terrein is gedeeltelijk verhard het andere deel is in gebruik als akker.

Het plangebied is gelegen in de zandleemstreek op een uitloper van een noordelijk gelegen heuvelrug. De Quartairgeologische kaart geeft een opbouw weer van laat-Pleistoceen eolische afzettingen. Het sediment bestaat uit lemig zand. Deze gegevens impliceren een éénduidige verticale stratigrafie, waarbij eventueel aanwezige resten zichtbaar zijn onder de bouwvoor.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van de planlocatie en haar omgeving. De kaart van Ferraris wijst op een gebruik als bos en akker. Verspreid in de omgeving worden hoeves afgebeeld. Pas de voorbije decennia is hierin verandering gekomen met de constructie van de huidige bebouwing, de omgeving heeft echter haar rurale karakter behouden. Tijdens de Eerste Wereldoorlog lag de omgeving van Kortemark in het Duitse hinterland, loopgravenkaarten tonen geen relevante structuren ter hoogte van het plangebied.

Op het onderzoeksgebied of in de directe omgeving zijn geen archeologische waarden gekend, ook in de ruime omgeving zijn gekende vindplaatsen schaars. Dit hoeft echter niet te verwonderen gelet het rurale karakter van de regio. In hoofdzaak betreffen de gekende waarden op de Centraal Archeologische Inventaris enerzijds cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht en anderzijds cirkelvormige structuren die opgemerkt zijn dankzij luchtfotografische prospectie.

Concreet is er een beduidende verwachting inzake klassieke sporenarcheologie. Het bureauonderzoek heeft geen argumenten aan het licht gebracht waardoor delen van het terrein vrij zouden zijn van archeologische resten. De meest geschikte onderzoeksmethode met betrekking tot de verwachting is een proefsleuvenonderzoek.

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Het bureauonderzoek heeft geen argumenten aan het licht gebracht waardoor aangenomen kan worden dat delen van het terrein vrij zijn van archeologische resten. Verder onderzoek in de vorm van proefsleuven is aangewezen.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Inventaris Onroerend Erfgoed

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	2017K55
Onderwerp	Edewallestraat 94 Kortemark
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	3
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Funderingsplan
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	4
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017

Plannummer	13
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Loopgravenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Mei 1917

Plannummer	17
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	22
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/11/2017